

ვნებითი გვარის ფორმათა წარმოშობისა და გამოყენების
შესახებ „ვეფხისტყაოსნის“ ენაში

ქართულ ენაში ვნებითი გვარის ფორმები მკაფიოდ გაირჩევა სხვაგვარი ფორმებისაგან. ეს განსხვავება განსაკუთრებით თვალსაჩინოა დრო-კილოთა I და III ჯგუფის ფორმებში¹. ძირითადი განმასხვავებელი ნიშანი სხვა გარდაუვალი ზმნებისაგან, *ი-/ე-* თავსართებისა და *-დ* ბოლოსართის გარდა, აწმყოში არის *-ი* დაბოლოება და *S₃-ის -ს/-ან* დაბოლოებები ძველი ქართულისათვის. თანამედროვე ქართულში *ი* დაბოლოება რჩება, *S₃-ის* დაბოლოებად კი დამკვიდრდა ძირითადად *-ა/-ან*, თუმცა ძველი ქართულისებური ფორმებიც არა-იშვიათად გამოიყენება დღესაც.

ვნებითი გვარის ფორმები ხშირად იხმარება ქართულში. ისინი ნაირგვარი სემანტიკის შემცველია ძველშიც და თანამედროვე ქართულშიც. საკუთრივ ვნებითური შინაარსით (ე. ი. მოქმედების ობიექტიდან ამოსვლით) ეს ფორმები გაცილებით ნაკლებ გამოიყენება და ასეთ შემთხვევებშიც უმეტესწილად ზოგადი აწმყოს ან განზოგადებულსუბიექტიანი მოქმედების აღსანიშნავად არის ნახმარი. უფრო ხშირად კი ვნებითის ფორმები აქტიური მოქმედების შინაარსის შემცველია ან ვნებითისაგან განსხვავებული სხვაგვარი ნიუანსის მქონე.

ვნებითის ფორმათა სემანტიკური შესაძლებლობანი მოქმედებითი გვარის ზმნებისაზე მეტიც ჩანს. ამ შესაძლებლობათა გამოვლენის ფართო ასპარეზი იქმნება მხატვრულ მეტყველებაში. მეცნიერებისა და პრესის ენა ნაკლებ საშუალებას იძლევა ამ შესაძლებლობათა გამოყენებისა. მეცნიერების ენისათვის ჩვეულებითობის გამომხატველი

¹ ა. შანიძე, ქართული ენის გრამატიკის საფუძვლები, I, 1973, გვ. 443—469; ა. ჩიქოზავა, ქართული ენის ზოგადი დახასიათება, ქეგლ, I, 1950, გვ. 060, 063—071.

ზოგადი აწმყოს ვნებითური ფორმები უფროა დამახასიათებელი (იყოფა, იბრუნება, იკვეცება, ღამღება, თბება...), ხოლო ვნებითის ფორმათა ნიუანსური დატვირთვით გამოყენება გამორიცხულიცაა. პრესისა და საქმიანი ნაწერების ენაში ჭარბობს ვნებითის ფორმათა გამოყენება საკუთრივ ვნებითური შინაარსით, ვინაიდან სათქმელს მოქმედების პროცესის ობიექტიდან ამოსვლით განხილვა უფრო შეეფერება (აშენდა, გარემონტდა, გადაეცა, მადლობა გამოეცხადა, დაჯილდოვდა, შესრულებულ იქნა...).

მხატვრული ლიტერატურის ენაში სულ განსხვავებული ვითარებაა ვნებითის ფორმათა გამოყენების თვალსაზრისით. ამ მხრივ განსაკუთრებით საინტერესოა სურათს გვიჩვენებს „ვეფხისტყაოსანი“².

პოემაში ვნებითის ფორმები ძალიან ხშირად არის გამოყენებული³. 3000-ზე მეტი ფორმაა მასში ვნებითისა, ე. ი. საშუალოდ ყოველ სტროფში ორი ფორმა მაინც არის გამოყენებული. მართლაც, იშვიათად არის სტროფი გამართული ვნებითის ფორმათა დაუხმარებლად, ხოლო ძალიან ბევრგან კი ისეა დახვავებული ვნებითის ფორმები და მათი დახვავებით ისეთი მხატვრული ეფექტია მიღწეული, რომ მწერლის მხატვრული სტილის ერთ-ერთ განმსაზღვრელ ფაქტორად ეს თავისებურებაც უნდა ჩაითვალოს.

ნათქვამის საილუსტრაციოდ შეიძლება დავასახელოთ შემდეგი სალექსო სტრიქონები:

ენა და შვირების, გაცვთების, გულსა შეეღმის ღმობისა. 849.
 მონანიცა გარდიხვეწნეს, გაიპარნეს მასვე თანა. 1199.
 მასვე წამსა დაიკარგა, გარდაფრინდა ბანის-ბანსა. 1276.
 იჭირვის, იწვის, ენთების, ჩემი სწავეს ცეცხლებრ ალია. 1288.
 ენა და შვირების, მოსმენით არვისგან დაიჭერების. 1298.

² „ვეფხისტყაოსნის“ ტექსტის დადგენისა და ენის საკითხების კვლევისას ვნებითის ფორმათა წარმოებისა და გამოყენების საკითხებს არაერთხელ შეხებია ივანე გვიგინიშვილი. მის საკანდიდატო დისერტაციაში „სიტყვაწარმოების თავისებურებანი „ვეფხისტყაოსანში“ (1944 წ.) საგანგებო თავი ეძღვნება ნასახელარ ზმნათა წარმოებას, სადაც ცალკეა საუბარი ვნებითი გვარის ნასახელარ ზმნათა წარმოების შესახებ. დასკვნები ისეთი საყურადღებოა, რომ ამ ძეგლის ენაში საერთოდ ვნებითი გვარის ფორმათა წარმოებისა და გამოყენების შესწავლის ინტერესს აღძრავს. მონოგრაფიაში „გამოკვლევები „ვეფხისტყაოსნის“ ენის და ტექსტის კრიტიკის საკითხების შესახებ“ (1975 წ.) ვნებითის ფორმების წარმოებისა და გამოყენების საკითხები მრავალგზის გამხდარა მსჯელობისა და კონიექტურის საგანი.

³ ვსარგებლობთ „ვეფხისტყაოსნის 1957 წლის გამოცემით (ა. ბარამიძის, ა. კეკელიძის და ა. შანიძის რედ.).

ხმა შეიქმნა, შეიყარნეს, ფრიღონს ჰკადრეს, არ დაპრიღნეს.
დაღრკა, მღაბლად ეთაყვანა, პირსა ზედან დაეფინა. 1878⁴
1528².

ვნებიტის ფორმათა უხვად გამოყენების თვალსაზრისით უფრო
შთანბეჭდავია ზოგიერთი სტროფი, რომელშიც თვალში საცემია ზმნის
ფორმათა სიუხვე. ასეთ სტროფებში უმეტესწილად ვნებიტის ფორ-
მები სჭარბობს სხვაგვარებს.

მაგალითად:

ვარდი მწებოდა, ღრებოდა, ალვისა შტო ირხეოდა,
ბროლი და ლალი ვათლილი ლაქვარდად გარდიქცეოდა. 954¹⁻²

ორ ტაეპში გამოყენებულია ოთხი ზმნა და ოთხივე ვნებითი გვა-
რის ფორმით.

სხვა მაგალითები:

მოვასხენებ ერთხელ კვლაცა, აწ რაზომცა მეფე წყრების,
ნუთუ გაბრტოს, გული ჩემი ვით იწვის და ვით ენთების;
არ გამიშვებს, გავიპარვი, რა იმედი გარდამიწყდების,
მე თუ მოვკვდე, ჩემი კერძი სოფელიშვა გარდიფხვების! 769.

მთელ სტროფში გამოყენებული 10 ზმნური ფორმიდან 7 ვნებითი-
საა.

ამას მოთქმის, იწვოდის, ვითა ხანთელი დნებოდის,
დაყოვნებისა მოშიში ისწრაფდის, იარებოდის,
რა შეუღამდის, ვარსკვლავთა ამოსლვა ეამებოდის,
მას ამსვავსებდის, ილხენდის, უმვრეტდის, ეუბნებოდის. 838

11 ზმნური ფორმიდან 7 ვნებითისაა.

რა ასათმან დანახა, მოეგება, ცრემლი სწეტების,
ვით ეამა, სიხარულსა მათ ველარს ვერ მიჰხვდების;
ყმა გარდახდა, მოეხვია, აკოცებს და ეუბნების.
კაცი კაცსა მოელოდეს, მოსლვა დია ეამების. 843.

11 ზმნური ფორმიდან 9 ვნებითი გვარისაა.

მათ ლაშქართა ყოლბსა შუა ორბი სითმე გარდმოფრინდა;
ყმამან ცხენით შეუტივა, გააჰაყდა, არ შეშინდა,
შესტყორცა და ჩამოაგდო, დაეცა და სისხლი სდინდა,
გარდახდა და ფრთენი დასპრნა, წყნარად შეჯდა, არ აქშინდა. 980.

ამ უყანასკნელ მაგალითში კი 12 ზმნური ფორმიდან 8 ფორმა
ვნებითისაა.

საყურადღებოა, რომ იმ სტროფებში, რომლებშიც ვნებითის ფორმათა ასეთი სიუხვეა, ვნებითის ფორმები სარიტმილაცაა გამოყენებული. ასეთი შემთხვევა 100-მდეა. თვით ეს ფაქტიც ვნებითის ფორმების შერითმვისა ამ ფორმათა ლაღად, ამავე დროს, მიზნობრივად მოხმარების მაჩვენებელია. „ვეფხისტყაოსნის“ ავტორი უმთავრესად ვნებითის ბუნებრივ ფორმებს მოიხმარს ამ მიზნითაც. დასახელებულ მაგალითებში არცერთი ფორმა არ არის ხელოვნური. არავითარი ძალდატანება არ ემჩნევა ვნებითის ფორმების გამოყენებას ასეთ სტროფებში:

სხვად, ჩემო, ჩემი ამბავი ჩემგან არ მოგეწერებს:
ენა და შერების, მოსმენით არვისგან დაიჭერებს.
ფატმან წამგვარა გრძნეულთა, ღმერთიმცა მას ეტერებს!
აჲ გვლა ქმნა იგი სოფელმან, რაცა მას შეეფერებს. 1208

მაგრამ „ვეფხისტყაოსნის“ ენისათვის უცხო არაა ვნებითის ხელოვნური ფორმებიც. ასეთი ფორმები სხვა ხელოვნურ ფორმებთან ერთად შესწავლილი აქვს ივ. გიგინეიშვილს. დასახელებული დასკვნა პირველ რიგში სახელთაგან ნაწარმოებ ვნებითის ფორმებს ეხება, როცა განხილულია ასეთი შემთხვევა:

ფატმანს უხსნია ჩემი მზე, სდედეები და სდებია. 1429₃

ამგვარივეა ვნებითის ფორმა ამ ტაეპში:

მეც ვიცი, ჩემსა ხელ-მქმნელსა თმაღ ყორნის ბოლო სთმობია. 965₃

თუ დასახელებულ შემთხვევებში მოულოდნელია და, დედა, თმა სახელთაგან ვნებითის ფორმათა წარმოება და სხვა შემთხვევები, ვარდა დასახელებული თურნეობითი I-ისა, არც გვხვდება, სხვა ადგილას ამოსავალი ფუძის ფორმა არის თავისებურად გამოყენებული. ამის მაგალითად გამოდგება ასეთი შემთხვევები:

რა ტარელ მოისმინა, ფრიდონს ჭირი უსუბუქდა,
თვალთა ცრემლნი გარდმოსცვივდეს, გული უფრო აუჩუქდა,
მონაჭროლმან ვარდი დაზრა, წამწათაგან ბუჭი ბუქდა;
შეიყარნეს, ერთმანეთი მათგან იქო, არ გაუქდა. 986.

სტროფში გამოყენებული 9 ზმნური ფორმიდან 7 ვნებითი გვარისაა. მათგან ხელოვნურობის შთაბეჭდილებას ტოვებს სარიტმილად გამოყენებული მხოლოდ 3 ფორმა: აუჩუქდა, ბუქდა, გაუქდა; ისიც ამოსავალი ფუძის თვალსაზრისით.

ასეთივეა ვმკლდები, ვსხვლდები, ვწვლდები ფორმები შემდეგ მაგალითში:

მო, მთვარეო, შემობრალე, ვილევი და შენებრ ვამქლდები,
მზე გამავსებს, მზევე გამლევს, ზოგჯერ ვსხვლდები, ზოგჯერ
ვწვლდები. 963₁₋₂

(შესაბამისად მქლე, მსხვილ და წულილ ფუძეებისაგან).

ვნებითის ფორმები გვხვდება მაჯამურ სტროფშიც, დიდი ოს-
ტატობით ნაწარმოები და მოხმარებული:

მისი ნახვა გულსა ჩემსა ვითა ბადე დაებაღა, (=ბადედ გაუბდა)
მუნვე დარჩა დათმობაცა მისთანავე დაებაღა და (=დაბჰულ იქნა)
რათგან დასწვავს მოახლეოთა, ღმერთსა მხედრცა დაებაღა, (=ბადებს ზმნის)
მერმე ასმათ ჩემთვის დისა მართ დად უფრო დაებაღა.
(=დაიბადა) 734

საერთოდ, მართო იმ სტროფებზე დაკვირვებაც კი, რომლებშიც
სარიტმო ერთეულებად არის გამოყენებული ვნებითის ფორმები, სა-
ინტერესო დასკვნის საფუძველს იძლევა: „ვეფხისტყაოსნის“ ავტორი
ერთნაირი ოსტატობით იყენებს ნებისმიერი წარმოების ვნებითის
ყველა დრო-კილოს ფორმას. პოეტისთვის ცნობილია ქართული ენის
ყველა შესაძლებელი ფორმა ამ ნხრივ.

სხვადასხვა ტიპის ვნებითები აწმყოს ფორმითაა გამოყენებული
შემდეგი სტროფების სარიტმო სიტყვებად:

259 იმა მოყმისა ამბავი არსადა არ იპოვების;
თვით თუ არ ვითხრობს, არ იოქმის, არვისგან დაიჯერების⁴;
მოალოდინე, მოვიდეს, რაზომცა დაგეყოენების⁵,
დადუმდი, ვარდსა ნუ აზრობ, ცრემლითა ნუ ითოვნების.

705 საწუთრო კაცსა ყოველსა ვითა ტაროსი უხვდების:
ზოგჯერ მზეა და ოდესმე ცა რისხვით მოუქუხდების...
მაშინ ჭირი ჩნდა ჩემზედა, აწ ასრე ლხინად უხვდების,
რათგან შეება აქეს სოფელსა, თვით რად ვინ შეუწუხდების?

717 ყმა მივიდა, საწოლს დაჯდა, ზოგჯერ ტირს და ზოგჯერ ბნდების,
მავრა ახლავს ვონებითა საყვარელსა, არ მოსწყუდებას;
ვით მწვანელია თრთვილისაგან, პირსა ფერი მოაკლდების,
პხედეოთ, ვარდსა უმზეობა როგორ ადრე დააჩნდების!

720 აწ, მეფეო, უმისობა ჩემგან ყოლა არ ეგებბის;
გული მას აქეს გულოვანსა, აქა ხელი რა მეხდებბის?
თუ რას ვარგებ, პირველ ხვალმე თვით სახელი თქვენ მოგხვდებბის;
ვერას ვარგებ, გულსა დავსდებ, ჩემი ფიცა არ გატყდებბის.

⁴ ივ. გიგინეიშვილმა დაიხსოვნების წაკითხვა მიიჩნია სწორად, დასახ.
მონოგრაფია, გვ. 54.

⁵ დაეყოენების, ახ. ივ. გიგინეიშვილი, იქვე; გვ. 55, 963.

- 909** არას გარგებს შეჭირვება, რომ სჭმუნვადე, რა გერგების
არ თუ იცო, უგანგებოდ არა კაცი არ მოკვდების!
მზისა შუქთა მომლოდინე ვარდი სამ დღე არ დაჭნების.
ბედი, ცდა და გამარჯვება, ღმერთსა უნდეს, მოცა-გხვდების!
- 1001** ვითა მთვარე დაუდგრომლად იარების, არ დადგების;
მასვე ცხენსა შენეულსა ზის, აროდეს გარდახდების;
არას ნახავს პირ-მეტყველსა, ვით ნადირი კაცთა ჰკრთების.
ვა მე, მისსა მგონებელსა, ვა მას, ვინცა მისთვის კვდების.
- 1085** ყმაბან უთხრა: „ვინცა ჰჭმუნავს, ცუდია და ცუდად ცთების!
რაცა მოვა საქმე ზენა, მომავალი არ აგვცთების,
მე მივინდობ სისხლთა თქვენთა, შემოვისხამ, და-ცა-მწვთების,
ვინცა გებრძვის, ზრმალი ჩემი მბრძოლთა თქვენთა, დააცვთების.
- 1081** სჯობს სიშორე დიაცისა, ვისგან ვითა დაითმობის:
გილიზდებს და შეგიკვეთებს, მივინდობს და მოგენდობის,
მართ ანაზღად გილაღატებს, — გაჰკვეთს, რაცა დაესობის, —
მით დიაცსა სამალავი არასთანა არ ეთხრობის.
- 1500** ფრიდონს უთხრა: „ვალი თქვენი ჩემგან ძნელად გარდიხდების,
მაგრა თქმულა: „კარგის მქმნელი კაცი ბოლოდ არ წახდების“
აწ საჭურჭლე რაზომიცა აქა ძეს და ან იდების,
შენი იყოს ყველაჯი, შენ წაიღე, ვითა გხვდების“.
- ასეთივე დანიშნულებით გვხვდება I და II პირის ფორმები:
- 1223** რომაჲ ბრძანა: „მოცა-ვინ-მკლავს, მე ტირილსა არ დავჰხვდები,
მინდორს წავალ, ვიმეკობრებ, ალაფითა ავიცესები,
შინა მოვალ შოებული, აღრე ზედა მოვესწრები,
მეფე დისა დატირებულ წავიდოდეს, წა-ცა-ვჰყვები“.
- 1279** ზანგმან უთხრა: „ვინ გგონივარ, ანუ აგრე რად დაჰხნდები?
მე ვარ მონა ფატმანისა, თქვენს წინაშე ნამგზავრები;
ამა წიგნმან გამამართლოს, არ ტყუილად გეუბნები,
მზისა შუქნი მოიცადენ, ვარლო, აღრე ნუ დასჭნები!“
- 1651** მოახსენა: „ხელმწიფეო, ვიკადრებ და ნუ გასწყრები:
თუ ხმელეთი სრულად მქონდეს, ვერცა მამინ გაგვყრები,
მე მეყოფა შუქი თქვენი, ვარ მზის ეტლთა შენასწრები,
ვერ გავსწირავ ჩემგან ზრდილსა, არცა სხვაგან ვიარები“.

რამდენიმე შემთხვევაში სარიტმო სიტყვებად გვხვდება ვნებითე-
ბი აწმყოს მრავლობითი რიცხვის მესამე პირის ფორმითაც:

- 984** „აჰა, მმოწმობენ ვარსკვლავნი, შეიღნივე მე მოწმებიანი:
მზე, ოტარიდი, მუშთარი და ზულ ჩემთვის ბნდებიანი,
მთვარე, ასპიროზ, მარხი მოვლენ და მოწმად მყვებიანი,
მას გააგონე, რანიცა ცეცხლნი უშრეტნი მღებიანი“.
- 989** ფრიდონისებრნი მოყმენი ეინა ვინ ვით ეგებიანი!
მაგრა მას ახლვან ქებანი, მართ მეტი არ მიხედებიანი;
მზე უნინო იქმს მნათობთა, რა ახლოს შეიყრებიანი,
დღისით ვერ ნათობს სანთელი და ღამით შუქნი ჰკრთებიანი.
- 1086** შენ გტრფილობენ მვერეტელნი, შენთვის საბრალოდ ბნდებიანი,
ვარდი ხარ, მიკვირს, ბულბულნი რად არა შენზედ კრფებიანი!
შენი შევნება ყვავილთა აჰნობს და ჩემნიც ქნებიანი,
სრულად დამწვარვარ, თუ მზისა შუქნი არ მომესწრებიანი.
- 1300** ციხეს ვზი ევომ მაღალსა, თვალნი ძლივს გარდასწვდებიანი,
გზა გვირახითა შემოვა, მცველნი მუნ ზედა დგებიანი,
დღისით და ღამით მოყმენი ნობათსა არ დასცდებიანი,
მათთა შემბმელთა დახოცენ, მართ ცეცხლად მოედებიანი.

სარითმო სიტყვებად ვნებითის აწმყოს ფორმების გამოყენების დასახელებულ შემთხვევათა უმეტესობაში ვნებითის ფორმებს აქვს ჩვეულებითობის ან შესაძლებლობის ნიუანსი, იშვიათად — გარდაქცევითობის შინაარსიც. ასეთივე წარმატებით დიდი სემანტიკური დატვირთვით არის გამოყენებული ვნებითები ნამყო უსრულსა და კავშირებით I-ში.

ა) ვნებითის ფორმები ნამყო უსრულშია:

- 728** ყმა ახლოს უჭდა მეფესა, ჰკითხვიდა, ეუბნებოდა;
ბაგეთა გასჰვირს ბროლ-ლალი, მათ კბილთა ელვა ჰკრთებოდა.
ახლოს სხდეს ღირსნი, ისმენდეს, შორს ჭარი დაიჭრებოდა,
უტარიელო ხსენება არვისგან იკადრებოდა.
- 982** მინდორსა შიგან გორი დვა, ფრიდონ მას ზედა დგებოდა;
ღირსნი მას თანა სროლასა ორმოცი კაცი ჰხლებოდა;
მუნ დაემართა ავთანდილ, მას თანა ყოლბი ჰყვებოდა.
ფრიდონს უკვირდა, რა ქმნესო, მისთა სპათათვის წყრებოდა.
- 994** მეფემან სპანი შეპყრობად შეუხახნა და წყრებოდა,
მან უპირველად დახოცნა, ომი არ მისტირდებოდა,
ზოგთა მხარ-თეძო დაჰლეწა და ზოგთა სული ჰხდებოდა;
მუნდა ცნეს, ეტლი მთვარისა რომე არ დაბრუნდებოდა.
- 1043** კიოდეს იგი ლაშქარნი, ხმა მათი არ გაწყდებოდა,
აჭერეს ძელი, რომელსა ზედა სახნისი ჰგებოდა;

ყმა ნავის თავსა უშიშრად ქვე დგა, არ თურე ჰკრთებოდა,
ეტი ჰკრა, ძელი მოსტეხა, ლომს მკლავი არ უდრკებოდა.

1177 შევე საჭურჭლეს, რომელსა ფასი არ დაედებოდა,
თვალ-მარგალიტი ივიღე, რაც ოდენ ამედებოდა,
თვითო და თვითო თვითოსა ქალაქსა ეფასებოდა,
მივე, მას წელთა შევარტყა, შავ-გული ვისთვის კვდებოდა.

1387 ტარელ ტირს და ავთანდილ სიცილიო ეუბნებოდა;
გალიმდის, ძოწი ვააპის, კბილთაგან ელეა ჰკრთებოდა;
ეტყოდა: „ვეანო ამბავი, შენ რომე გეამებოდა,
აწ გაახლდების ყვაელი, ვარდი აქამდის ჰნებოდა“.

1571 ნესტან-ღარეჯან თქვა: „ნეტამც ყოლა არ შემოგცენებოდი,
მზისა გამყრელი გაყრითა აწ ასრე არ დაკუნებოდი.
ამბავსა სცნედი, მაცნედი, წიგნითა მეუბნებოდი,
ვითა მე შენთვის დამწვარ ვარ, ეგრე შენ ჩემთვის ჰბნდე“ოდი“.

ბ) ენებითის ფორმები I კავშირებითშია:

924 ამოა, რომე კაცი კაცს ამოსა ეუბნებოდეს,
მან გაუგონოს, რაცა თქვას, არ ცულად წაუხდებოდეს,
ცოტად ეგრეთა დაუთებს, ცეცხლი რაზომცა სდებოდეს.
დიდი ლხინია კირთა თქმა, თუ კაცსა მოუხდებოდეს.

1052 ამოა, კარგსა მოყმესა რა ომი გაჰმარჯვებოდეს,
ამხანავთათვის ეჯობნოს, ეინცა მას თანა ჰხლებოდეს.
მიულოცვიდენ, აქებდენ, მათ აგრე მყოფთა სწებებოდეს,
ჰშვენოდეს დაკოდილობა, ცოტაი რამე ჰვენებოდეს.

ისეთი შთაბეჭდილება რჩება, რომ „გეფხისტყაოსნის“ ავტორი ენებითის ფორმებს განსაკუთრებული მიზნით მიმართავს გარკვეულ შემთხვევებში და არა ინტუიციურად და სტიქიურად. ამ შთაბეჭდილების განსამტკიცებლად გამოდგება I თურმეობითის ფორმათა გამოყენების რამდენიმე შემთხვევა:

965 აწ გულსა ეტყვის: „ეთამცა ვდას ცრემლი, არ გაგბმობია,
რას გარგებს მოკლვა თავისა? ეშმა ძმად თურე გძმობია;
მეც ვიცი, ჩემსა ხელ-მქმნელსა ომად ყორნის ბოლო სთმობია,
მაგრა თუ ჰირსა არ დასთმობ, ლხინი რა დასათმობია!“

1008 რა მოგეშორე, მას აქათ სიცოცხლე მომძულევებია;
თუცა შენ ჩემად არა გცალს, მე შენთვის მომსურვებია;
შენ უჩემობა ლხინად გიჩნს, მე დია მომჭირვებია,
თხერ სიცოცხლე უშენოდ, სოფელი გამამარმებია!

თურმეობითი II-ის მიახლებოდა და მოჰშორებოდა ფორმებში („მიახლებოდა სიკვდილსა, მოჰშორებოდა თმობასა“, 870₂) აწმყოსთვის გვევარაუდებინებს მიეახლების და მოეშორვის ფორმებს ერთმანეთის გვერდით. მოეშორვის ფორმა, როგორც ჩანს, სუფიქსისეულ ვ-ს ინარჩუნებდა დრო-კილოთა II ჯგუფის ფორმებშიც:

ფატმან იტყვის: „მოეშორვა მზე, მნათობი სრულად ხმელთა“. 1214₁.
მზე მოგვეშორვა, მას აქათ ჩვენ ვართ სინათლე-კლებულნი. 1208₄.
მთვარე მზესა მოეშორვოს, მოშორება განათლებს. 880₁.

კრძალ ძირიდან, ერთი მხრით, გვაქვს ე-კრძალ-ებ-ი-ს ფორმა („ესეცა იცი, სიკვდილსა თვით ეძებს, არ ეკრძალები“, 249₄), ემორე მხრით, მ-ე-კრძალ-ოდ-ა („ასმათი მეუბნებოდა უშიშრად, არ მეკრძალოდა, 380₁) არის მ-ე-კრძალ-ვ-ი-ს ზმნის ნამყო უსრული.

როგორც მაგალითებიდან ჩანს, ამგვარი ფორმების წარმოებისა და გამოყენების თვალსაზრისით „ვეფხისტყაოსნის“ ენისათვის დამახასიათებელია ახალი ქართულისებური ვითარებაც.

ე- პრეფიქსიანი ფორმები ვნებთისა ძირითადად ორპირიანებია. მაგრამ ახალი ქართულის მსგავსად მრავალი ე-ნიანი ფორმა „ვეფხისტყაოსნის“ ენაში ერთპირიანის გაგებით გამოიყენება.

განვიხილავთ საამისო მაგალითებს:

მერმე ასმათ ჩემთვის დისა მართ დიდ უფრო დაეზადა. 734₄. (=დაიზადა)
იგი ვნახე, დავებნევე, გონებანი გამიშმაგნა. 569₁. (=დავიბენ).
გულო, შეე-გულო, დაბმულხარ, ნუ აეხსნები, აწ ები! 1293₄.
მჭვრეტელო, გულსა ეტყოდი: „ნუ აეხსნები, იქ ები!“ 1551₄. (=აიხსნები).
ბრძანა: „მინდორს შეეყდებო“, ლაშქარიცა დაერაზმა. 170₃. (=დაირაზმა).
დღე და ღამე მუჭაპრითა ეკმეოდის ალვა თლილი. 380₁. (=იკმეოდა).
საბრალოა, ოდეს გარდი დაეთრთვილოს, და-ცა-ეზროს. 177₂.
(=დაითრთვილოს, დაიზროს).

შეეკაზმა ფრიდონ, შექდა... 1870₁. (=შეიკაზმა).

ეს ზმნა 11 სხვადასხვა ფორმით გვხვდება „ვეფხისტყაოსანში“ და ყოველთვის ე- პრეფიქსით.

დასახელებულ შემთხვევებში, როგორც მაგალითებიდანაც ჩანს, „ვეფხისტყაოსნის“ ე-პრეფიქსიანი ერთპირიანი ფორმებს ახალ ქართულში შეენაცვლა ი-პრეფიქსიანი ფორმები.

ზოგჯერ ერთპირიანის გაგებით ნახმარ ე-პრეფიქსიანი ფორმებს ახალ ქართულში გაუჩნდა დ-ონიანი ფორმები:

დაეყოვნების: წასრულა, ჯერეთ ცოტაი ხანია. 1241₄. (=დაყოვნება).
ვისცა სთხოვთ შეილსა სასიძოდ, მას დიდად გაეხარების. 510₃.
(=გაუხარდება).

ამ უკანასკნელი ზმნის სხვადასხვა ფორმით გამოყენების ათამდე შემთხვევაა „ვეფხისტყაოსანში“ და ყოველთვის. ე-პრეფიქსითაა ნაწარმოები იგი. როგორც ცნობილია, თანამედროვე ქართულში დამკვიდრდა ამ ზმნის ვნებითს ფორმა -დ სუფიქსით: გამიხარდება, გაგხარდება, გაუხარდება.

„ვეფხისტყაოსნის“ ენაში გამოყენებული ერთპირიანი ე-პრეფიქსიანი ზმნების ერთი ნაწილი ასევე დარჩა ახალ ქართულშიც. ასეთებია, პირველ რიგში, მოძრაობის აღმნიშვნელი **გაემართა, გაემგზავრა, გაექანა, მოემზადა, დაეცა** და ზოგი სხვა ზმნა.

გაემართა ზმნის სხვადასხვა ფორმით გამოყენების ორ ათეულზე მეტი შემთხვევაა „ვეფხისტყაოსნის“ ენაში:

ცხენსა შეჯდა, გაემართა, დარბაზს მივა სადარბაზოდ 141₄.
მას მიწდორსა დაემართა, გზა თვალითა გამოსახა. 194₂.
იგი ნახეს, გასაქცევად გაემართნეს, შევჰკვივლენით. 451₁.
...ქარაუანი ეგვობით გამოვემართეთ ერთთა. 1033₁.
გამოვემართა ტარეულ, გამყრელნი ცრემლსა ღვრიდესა. 1447₂. და ა. შ.

სხვა ზმნების გამოყენების მაგალითები:

რა ყველი დავიურვე, ზატაეთით გავემგზავრე. 464₁.
ფრიდონ შეჯდა, ავთანდილის მახარობლად გაექანა. 1529₁.
ასსა ვუბრძანე მონასა: „საომრად დაემზადენით!“ 557₁.
აწ დაემზადე, მოპარვა მე შენი არა მშაღიან. 1605₁.
ავღეგ, მსხდომნი ნადიმობით აემზადნეს ასაყრელად. 371₁.
დანა დაიცა, მოცა-კვდა; დაეცა, გასისხლმდინარდა. 582₄.
დავეცი, დაეზნდი, წამიხდა, ძალი მხართა და მკლავისა. 348₂.
კვლა დავეცი დახედვით, გულსა სისხლი გარღმეთხაი. 350₄.
ავენთი, დამწვეს მამისა სახმელთა დაუშრტობელთა.. 387₁.

ამათთანავე განსახილველი ინვერსიული ზმნები: **გაეღვიძა, დაეძინა, გაეცინა, აეტირა** და მისთანანი, რომლებიც თანამედროვე ქართულშიც ამგვარივე ფორმებით იხმარება:

გამეღვიძა, აღარა მყვა, სულ-დგმულობა მომეწყინა. 506₃.
მას ვიგონებდი მღვიძარე, რა მიმეძინის ლულითა. 1215₂.
მას ქვეშეთსა გაეცინა... 256₃.
ავთანდილსცა აეტირა, მისმან ცეცხლმან გულსა ჰმურა. 326₂.
ავთანდილსცა აეტირნეს, გარდმოყარა ცრემლნი ცხელნი. 1137₂.

„ვეფხისტყაოსნის“ ენაში ე-პრეფიქსიანი ვნებითის ფორმითაა გამოყენების შესახებ უნდა აღინიშნოს ისიც, რომ დრო-კილოთა I ჯგუფში უფრო ხშირია მათი ხმარება, II ჯგუფის ფორმებიც საკმაოდ ხშირია, გვხვდება III ჯგუფის ფორმებიც. დრო-კილოთა I ჯგუფის ფორმებიდან კი ყველას სჭარბობს აწმყოს ფორმები, რომლებიც

კონკრეტული აწმყოს გარდა ძალზე ხშირად ზოგადი აწმყოს, ჩვეულებითობის აღმნიშვნელია.

სემანტიკურად დიდი უმრავლესობა ე-პრეფიქსიანი ვნებითის ფორმებისა აქტიური მოქმედების აღმნიშვნელია, მათში მოქმედების პროცესი სულაც არ ჩანს ობიექტიდან ამოსვლით განხილული. ასეთ ფორმებად გვესახება ეაჭების, ეუბნების, გაებრჭობის, მოგეგებვის, დაევაჭრნეს, მოერევის, გემუდარები, ელაღობნეს, მოგეპარების, შეერთვის, ვაესალამა, მოგვესწრებიან, მოეშორები, მიეახლები, ეხვეწების, ვავეხრმდენით, შევეჯახები, შემოვები და მისთანანი „ვეფხისტყაოსნიდან“.

მაგალითები:

- დათობასა ეაჭების გულსა... 728_გ.
ადგა, მუხლნი მიუყარნა, ეაჭების, ვითა მზრდელსა. 1528_გ.
მიზეალი ცასა შესტირს, ეუბნების⁷, ეტყვის მზესა 957₁.
ავთანდილს ასმათ ჩამოჰყვა, ზენართ ეუბნებოდა. 670₁.
იღუპალ ცოლსა ეუბნა, მართ ჩემგან უცოდნელია. 475₁.
ვევრდსა დაისვა, ეუბნა ტკბილითა საუბართა. 1181₁.
ავთანდილ უხმო, ეუბნა კაცსა არ სიტყვა მეთომელსა. 1068_გ.
მო და უყავ სამართალი, გაებრჭობის გული გულსა. 959₂.
პურად ავი მასპინძელი მოგეგებვი ომად წინა. 1880₄.
შორს გაეგებნეს სამნივე დიდსა შეფესა ზღვათასა. 1484₁.
მეფე ადგა, მოეგება; ყმა გარდახდა, რა მივიდა. 1580₁.
იგი მზენი მიეგებნეს⁸, მოეხვევენს გულის-გულად. 1680_გ.
დაევაჭრნეს, არ მოჰყიდეს, შავნი ვნახენ მეტად წყენით. 1134₄.
უმცროსსა ძმასა მივეციეთ, უფროსსა დავეზიდენით. 208₁.
დიდებულნი ეთაყვანნეს, ერთობლინი ადგეს სრულად. 1690₂.
აწ ავთანდილ გეთხოვების... 754_გ.
დავეთხოვე და გამიწყრა, მეფე მიეცა ჰმუნვასა. 1008₁.
ჩემსა მზესა დავეთხოვე თქვენს წინაშე წამოსავლად. 982₂.
კვლა ფრიდონცა დავეთხოვა... 1656₁.
მეფე ყელსა მოეკიდა, გარდაკონა ვითა შვილი. 146₁.
ლომი შედგარად გაეკიდა, იგი ვერვინ დაჰმვიდნეს. 909₄.
რა წამეკიდა, ყველაი წერილად გაიპო ენითა. 906₁.
მონადირე მეფე ვინმე გარდემეკიდა. 270₂.
უცხოსა და საკვირველსა ყმასა რასმე გარდევეკიდე⁹. 109₁.

⁶ ათი შემთხვევაა ამ ზმნის სხვადასხვა პირისა და დრო-კილოს ფორმით ხმარებისა.

⁷ ათი შემთხვევაა ამ ფორმით ხმარებისა, სხვა ფორმებით ზმნები იხმარება 15 შემთხვევაში.

⁸ „ვეფხისტყაოსანში“ 44 შემთხვევაა ამ ზმნის ამ მნიშვნელობით გამოყენებისა.

⁹ სხვადასხვა ფორმით შეგვხვდა 17-ჯერ.

შელამდა და წა-ცა-ვიდა, სხვა ემთხვია მონა გზასა. 1097₂.
 სამ დღე ვიარე, მემთხვია სხვა კაცი მოსვე ხანისა. 428₁.
 გემუღარები ამისთვის, ვარ თქვენი შემომხვეწელი. 187₃.
 ვითა შეილი დამადუმა, მემუღარა, შემეხოვა. 620₃.
 ერთმანერთსა ელაღობნეს ლაღობათა, მათთა მშვენთა. 1407₃.
 მივე მარტო, ქმარსა ჩემსა ველადობე, ველაციცე. 1158₁.
 თქვენ თუ არ მოხვალთ, ჩვენ მოვალთ, ზედა არ მოგეპარებით 888₃.
 ჩემნი ყმანი ზედაღალმა ჩაეპარნეს, ვითა ფრენით. 1184₃.
 შიგან ასრე გავფრივე, ვნოლის ჯოგსა ვითა ქორა. 447₁.
 დიდთა ხეთა მოერევის, მცირე დასწევას ნაბერწყალი. 1046₃.
 მაგრა რა ზღვათა შეერთვის, მაშინ ეგრეცა წუნარია. 1410₄.
 მე, გლახ, მათ ჩემთა პატრუთა სხეცა დამერთო ზედაო. 1285₃.
 დამშლიან ჩემნი კაეზირნი, შეერთვივარ სულთა სირასა. 884₄.
 მათეც დარჩა სანადირო, — არ მივცემდი, მომერჩოდეს. 601₄.
 აეთანდილ შეჯდა, წავიდა, ტარისა გაესალამა. 1060₁.
 დილა გათენდა, შესხდეს და მას ქალსა გაესალამნეს. 948₁.
 თუ ქაწნი მოგვესწრებთან, საეჭვი არს სიძნელისა. 1886₄.
 რას დაგექადა იგი ყმა, რა ნახა შენგან კლებული? 1104₃.
 დამექადის, რაზომეგრეცა წავიკიდნით თავის წინა. 1207₁.
 მას გავეძეცევი, ვისგანცა ჩემი არა უცნა ამება. 295₂.
 შორს მნახეს, ადრე გამეძეცეს, ნავი მფრინველი ჩნდა ვითა. 1028₄.
 თუ გავეყრები¹⁰, თვალთაგან ცრემლიცა დამედინების. 661₂.
 ახლად შეყრილსა მთვარესა, მზეო, ვით მოეშორები? 1564₃.
 ვინცა ჩემსა დამეცილოს, მისით მასცა ამოვუხვრიდე. 508₃.
 მზე მოგვეახლა¹¹, მოგვეცა ჩვენ მოშორება ჩრდილისა. 1850₄.
 ყმა უნდო-გეარად ეხვევის¹² ყელსა ყელითა ბროლითა. 1252₂.
 მუხლთა უყრიდა, ტიროდა, თითითა ეხვეწებოდა¹³. 670₂.
 ვარქვი: „ჩემო, განლა სადმე გეხმარების ესეგვარი. 1178₁.
 ამის მეტი რაღა გვადრო, ძმასა ძმურად მოეხმარე 1322₄.
 რამას შეფე ჩამოვაგდე, ერთმანერთსა გავებრმლენით. 451₃.
 ფიცხლად ზედა შეგეჯახე, მათ დაიწყეს ამოდ ცურვა. 814₃.
 შემოვივი¹⁴, ამოვწყვიდენ, ყოლა ვერას ვერ შეხადნეს. 654₂.
 და სხე მრ.

დასახელებულ მაგალითებში ნათელია ჩვენთვის საინტერესო ფორმების აქტიური შინაარსი.

თითქმის ამდენივე სხვადასხვა ზმნა დრო-კილოთა სხვადასხვა ფორმით გვხვდება საკუთრივ ვნებითური შინაარსით. ასეთად მიგვაჩნია ენაინი ფორმები შემდეგ მაგალითებში:

10 ამ ზმნის 20 სხვადასხვა ფორმა გვხვდება.

11 სხვადასხვა ფორმით დასტურდება 19-ჯერ.

12 სამ ათეულამდე სხვადასხვა შემთხვევაა.

13 სხვადასხვა ფორმით 12-ჯერ დასტურდება.

14 შეგვხვდა 10-ჯერ სხვადასხვა ფორმით.

ბრძანა: „ჭირი დაევიწყოთ, რათგან ლხინი და გვეებადა“. 1885₄.
 დახსნილ ვარ ლხინსა ყოველსა, მით გული ჭირსა მოეების. 648₄.
 იტყვის: „ჩემო, ვით ვეგები შე უშენოდ სულთა მღამელი? 920₂.
 ვნდავ, ესე ხელი ვინმე მოყმე შენთვის წაეგები. 201₃.
 სხვაგვრა გკადრეთ! თვით იცით, მავას რა მოეკვარებთ. 510₄.
 მიგწერობთა დამწვარვარ, ცეცხლი უშრეტი მგზებია. 285₄.
 მიღწვიან, მომიგონებენ, დაძლოცვენ, მოეგონებთ. 808₄.
 გჰკადრეთ, თუ: „მზეო, სახმილი გვედების¹⁵ შენგან აღისა“. 1157₂.
 უხვად გასცემდი, ზღვათაჲ შესდია და გაედინებთ. 49₄.
 შე შენი გაყრა სიკვდილად მიჩნს და მით თავსა ვეცნებთ. 1015₂.
 ამისად ქმნამდის დამწველი ცეცხლი არ დამევესებოდა. 47₄.
 კვლა დავეცი დაბნედილი, გულსა სისხლი გარდმეთხია. 350₄.
 ცხენსა მისცნა სადავენი, დაგვეკარგა წინა თვალთა. 995₄.
 ვითა ქაჯი დაგვემაღლე, მონებთა დავაფეთეთ. 288₃.
 მეფე ცოტათ მოგვეგების, ეს მვერეტნი ვერ გელევიან. 485₁.
 ბედმან გვიყო ყველაკაი, ჩემო, რაცა დაგვემართა! 1299₄.
 ესე შესმა ფრიდონისგან, მომემატა ცეცხლთა სიცხე. 829₁.
 რად ემდურვი საწყურთოსა? რა უქმნია უარაკო?! 878₄.
 მოყვარი მტერი ყოვლისა მტრისაგან უფრო მტერია,
 არ მიენდობის გულითა, თუ კაცი მეცნირაი. 1211₃.
 შენ გენუეკვი, შემიჯერო, ღმერთი იღმრთო, ცაცა იცო. 664₃.
 ..ცრემლით, ლომო, მავა ცეცხლსა რა ერგებთ! 801₁.
 არა კაცსა არ იახლებს, ერთდებთ, კრთების, ქსუობს. 776₄.
 გარე მომრტყმოდეს ჯალაბნი, ვითა ჩამსდომნი ნავისა. 348₄.
 უცხოდ რადმე ამოსკვნოდა გული ცეცხლთა ნადებარი. 88₃.
 ვისცა ესმის, მოვიდიან მას წინაშე სხვაგნით სხვანი. 1509₂.
 მე თვით წინა მოგვეგებო, შესწრაფებდს ნახვა შენი. 429₂.
 რომე პირველვე დაესკვნა, მათ ესე შეეტყვებოდა. 512₁.
 ყველაკაი დაშეფანტა, დაპრჩომოდა რაცა ჭირსა. 589₃.

ძალიან რომ აღარ გაგვიგარძელდეს მაგალითების ჩამოთვლა, შეიძლება დავასახელოთ მხოლოდ ზმნის ფორმები, რომლებიც მივიჩნიეთ საკუთრივ ვნებითური შინაარსის გამომხატველად¹⁶:

მო-ე-ფინ-ებ-ი-ს (49₁, 96₃, 122₄, 168₃, 1612₃), გვ-ე-ქონ-ებ-ი-ს (610₂) შე-ე-ქმ-ა (186₁, 289₁, 313₁, 584₄, 489₂, 387₄...), შე-ე-ქ-ე-ფ-ი-ს (185₁), მ-ე-ყოფ-ი-ს (181₄, 663₂, 1131₄, 1297₁, 1308₄, 1371₁, 1387₂), და-მ-ე-შ-ლ-ებ-ი-ს (646₄, 884₄, 990₂), მო-მ-ე-შ-ე-ნ-ე-ს (338₄), ე-წყინ-ებ-ი-ს (15-ჯერ), შე-ე-ე-წყნარ-ებ-ი (313₄), მი-ე-წურ-ა (215₁, 322₃, 326₄), შე-მ-ე-ჭედ-ნ-ე-ს (758₃), და-ე-ჭირ-ო-ს (773₄);

ც ძირისაგან გვაქვს მი-/მო- ზმნისწინებიანი ზმნები (მი-ვ-ე-ც-ემ-ი, მი-ვ-ე-ც-ი, მო-მ-ე-ც-ემ-ა, მო-მ-ე-ც-ა და მისთ. ვნებითის სემანტიკით

¹⁵ სხვადასხვა ფორმით 16-ჯერ გვხვდება.

¹⁶ დავასახელებთ ერთერთს დადასტურებული ფორმით, დანარჩენებისას მიუვითებთ სტროფსა და ტაქსს.

(შეგვხვდა 22-ჯერ), ხოლო ამავე ძირისაგან ნაწარმოები უზმნისწინო ან და- ზმნისწინიანი ფორმები უფრო მეტად აქტიური სემანტიკის მქონეა:

ჩქარად ეცეს, ვერ გაძღვებს გული ლხინსა მეტის-მეტსა. 1343₄.
თქვენ გარეთ კართა ეცენით ყოველნი მსგავსად გამირისად. 1401₂.
მათ ვერა მარგეს, მე გულსა ბინდი დამეცა ბნელისა. 382₁.

სხვა მაგალითები მხოლოდ ვნებითური შინაარსის ზმნებისა:

შე-ეცვალ-ებ-ი-ს (249₁), ს-ცხ-ებ-ო-დ-ა (1334₁), გა-ე-ხარ-ნ-ეს (1059₁, 1529₂, 1581₁), ე-ხოც-ებ-ი-ს (140₁, 583₃) და სხვ.

„ვეფხისტყაოსნის“ ენაში დიდი სიუხვეა ენიანი ვნებითის ფორმების მიჩნევის ნიუანსით გამოყენებისა. ასეთი ფორმების წარმოებისა და მოხმარებისას ავტორის დიდი დახელოვნება ვლინდება. ეს ზმნები ყოველთვის სახელთაგან ნაწარმოები ჩანს.

ჯოჯი ნახეს, მოეწონა, ფრიდონისთვის ეაგეთა. 1375₂.
ახლოს დამისვეს ადგილსა, მუნ, სადა მეამებოდა. 482₁.
თვალნი მოესწყვიდნი, სიცოცხლე ამითა მეარმებოდა. 482₄.
ამისთვის ვიწვი, სახმილი გულსა ეცხელა, ებავთა. 1510₄.
მას ყმასა თავი არ მისცა, ჰვრეტადცა ებილწებოდა. 232₁.
მე რომ თქვენგან მოვისმინენ წყალობანი, მედიადა. 185₃.
აწ ვნახე შენი უსტარი, მე დიდად მეიმედაო. 1285₄.
გვიუცხოვე და გვეკეთე, მით ვეუბნებით ქებითა. 970₂.
მეკეთა ესე თათბირი... 384₁, 428₁.
მოგვეგებვიან, გემცრობით... 1404₄.

სხვა მაგალითებიდან მხოლოდ ზმნის ფორმებს დავასახელებთ., ვინაიდან უკონტექსტოდაც ნათელია ამ ფორმებში მიჩნევითობის შინაარსი:

მ-ე-მართლ-ებ-ი-ს (828₄, 1284₁), გ-ე-მაგრ-ებ-ი-ს (1388₁), მ-ე-მეცნ-ებ-ი-ს („ვხე-
დავ პირსა თქვენსა, მზისა პირად მემეცნების. 1064₃), გ-ე-მცთარ-ებ-ი-თ
(80₁), შე-ე-ზარ-ა (160₁, 907₄), გ-ე-მუჭვ-ებ-ი-ს (1469₃), მე-ე-მხურვალ-ებ-ი-ს
(299₁), მ-ე-ოც-ნ-ა (110₁, 588₂), მ-ე-საზარო-ებ-ი-ს (643₁), მესათნოვა (630₂), მესა-
ლაშობის (643₃), ვეტურფე (612₁), მეღირსოს (1545₄), ეცხელა (1510₄), ეძნელების
(666₂, 646₁, 976₃, 419₁), გეძუნწები (1316₄) და ა. შ.

დიდი რაოდენობა „ვეფხისტყაოსნის“ ენაში დადასტურებული ე-პრეფიქსიანი ზმნებისა გარდაქცევითობის შინაარსის მქონეა. ასეთებიც, ჩვეულებრივად, სახელთაგან ნაწარმოები ფორმებია:

...მე ყვაილი დამებერა. 1526₃.
მაგრა კმა ჩვენად იმედად, ვინ მზესა დაედარების?! 1151₄.
პირსა დაიდვა, და-ცა-ბნდა, ქვე შკედართა დაედასების. 407₄.

ფატმანს უხსნია ჩემი მზე, სდედებია და სდეგბია¹⁷. 1429₂.
 ...ნაცლად მაგისად შენ ჩემი რა გევალები. 299₂.
 სჯობს, რომე გენახნე, თავისა სისხლთა ნუ გზიარებით. 388₄.
 სახლი ჩემი შეინახე, სპათა ჩემთა ეთავადე. 779₃.
 მეც ვიცი, ჩემსა ზელ-მქმნელსა თმად ყორნის ბოლო სთმობია¹⁷. 965₃.
 ზედა დავსვი ტახტსა ჩემსა, შევეცვეთე, გავესულე. 1138₄.
 თქვენვე ბრძანეთ, რაცა გიმძიმს, ანუ რაცა გეკურნებთ. 196₄.
 მუნ პირი, ჩემი გაბროლდა და დაწვი გამელალოდა. 380₄.
 შენ ვისთვის ჰკედები, მაგითა მას არა არ გლხინებთ. 661₄.
 ვისთვისმე ცხელი უტილოდ მას ცრემლი ემალშალებთ. 249₂.
 თავითგან ვიოხრობ ყველასა, თქვენ სმენად დაემზადენით. 1120₄.
 დღედ სიკვდილამდის ჰიცოცხლე შენ ჩემი დაგემონებთ. 610₄.
 ინ. აგრეთვე: 945₄, 1517₂.
 ამ საქმესა მემოწმების დიონოსი ბრძენი, ებროს. 177₁ აგრეთვე: 588₄,
 1880₁, 1234₁.
 მგზავრთა ჰკითხვედის ამბავთა, მათ თანა ემოყვრებოდა. 180₄.
 მოვიწიფე, დაგემსგავსე მზესა თელად, ღონსა ნაკეთად. 819₄.
 (აგრეთვე: 1256₄).
 ტკბილნი მისნი წყალობანი ბოლოდ ასრე გამემწარნეს. 112₁.
 ტარიელს ვისმე უზახდა მწედ, თუცა არ ემწებოდა. 232₃.
 მაგრა საქმე არ მოხდებთ, უამი ასრე დამემტერა. 788₂.
 მტერთა ჩემთა ენაპირე, ძალი ნურა მოგაყლდებთ. 780₁.
 შენ საყვარელსა გაგყარო, ესე რად გენაცვალებთ! 299₄.
 შეერთას, დიდნი დანიხანის, მით ბატონი ეოცებთ. 140₄.
 რომე დავყავ წელიწადი, თვე თორმეტი გამეოცა. 588₁.
 ვინცა გჟადდეს, ქმრად შეირთე, სამეფოსა ეპატრონე. 1650₁.
 ...ვინცა ვინდა ეპატრონოს ინდოეთსა. 527₁.
 რა კაცი ტარიელისა ესტუმრა ზღვათა მფლობელსა... 1432₁.
 ფატმან წამგვარა გრძნეულთა, ღმერთიმცა მას ეტერებთ. 1298₃.
 (აგრეთვე: 651₁).
 ვაქებ ჰუთასა ბრძენთასა, რომელნი ეურჩებია. 847₃ (აგრეთვე: 1589₁,
 1658₃).
 ...თქვენი ძისა არა-სმა გულსა ვით მიეფარებთ. 510₁. (აგრეთვე: 228₃,
 713₃, 1151₃...).
 ...დიაცა ვინცა უყვარს, გაექსვის და მისცემს გულსა. 1093₁.
 თუ შენ შენს ცოლსა არ შეგერთავ, მე ჩემსა არ ვექმარებთ. 1472₄.
 მას ზენაარსა არ გავსტეხ, მას ფიცსა არ ვეცრუებთ. 852₁. (აგრეთვე:
 797₃, 845₃).
 საწუთრომან დამადრიჯა, ცქადნი მისნი კვლა მეცქაფნეს. 654₄.
 შეგზედით, გაველეთ ქალაქი, არაეის გავეცხადენით. 557₂.
 მაშინდა იცნა, აკოცა, მოეკდო, მოეძმობილა. 872₃.
 მოდი, კმუნვა გამიქარვე, გულსა წყლულსა მეწამლეო. 105₃.

17 თურმეობითი I-ის ამ ფორმებისათვის ამოსავლად ივარაუდება ე-პრეფიქ-
 სიანი ფორმები დედა, და, თმა სახელებისაგან.

მაშა მაშინ რაგვარ დაერჩე, რა ლახვარი გულსა მეხოს. 532₄.
შემოვები, ამოვწყვიდენ, ყოლა ვერას ვერ მეხაფნეს. 654₂.
მომეჯარნეს, ველარა ვქმენ, ნავით ცხენი გარდვიხლტუნენ. 607₁ და სხვ.

სპეციალურ ლიტერატურაში ე-პრეფიქსიანი ვნებითების სემანტიკური დახასიათებისთვის აღწერილია შესაძლებლობის ნიუანსის გამოხატვის უნარიც: „ვეფხისტყაოსნის“ ენაშიც გვხვდება ამგვარი ე-პრეფიქსიანი ფორმები:

...არ ეგების აწ ამისი ასრე თქნევა“. 248₁ (აგრეთვე: 253₂, 301₂, 512₃, 540₄, 688₄).

...ამბავი ჩემი არ გაგეგონების. 610₁.
ცნას მიზეზი შენთა წყლულთა, ქმნას, რა ღონე დაედების. 301₄.
ავთანდილ უთხრა: „მე შენი გაყრა არ მომეთმინების“. 661₁.
გაიგონენ ჭირნი ჩემნი, მკურნე, რაცა მეკურნების. 732₄.
მოილოდინე, მოვიდეს, რაზომცა დაგეყოვნების. 259₃.
სხვად, ჩემო, ჩემი ამბავი ჩემგან არ მოგეწერების. 1298₁.
შემინდევ და შემივედრე, მკვდარსა რალა გარდმეხდევის. 805₄.
...დასაშლელი ჩემგან არა არ გეთხოვების. 1017₁ და სხვ.

„ვეფხისტყაოსნის“ ენაში ენიანი ვნებითის შესაძლებლობის სემანტიკასთან დაკავშირებით საინტერესოა ივ. გიგინეიშვილის მიერ ზმნის ფორმის გასწორება 849-ე სტროფის მე-2 ტაეპში: „მაგრა, ვით ითქმის, ვით გახდა, ვითა გამბობ ცნობილსა“. **გამბობ** ფორმას მკვლევარი განიხილავს, როგორც, ერთი მხრივ, ზმნის პირის ფორმათა აღრევისა და, მეორე მხრივ, გვარის ფორმათა აღრევის შედეგს. აი რას წერს იგი ამის შესახებ: „წარმოდგენილ წაკითხვათაგან უბირატესობა გამბობის წაკითხვას უნდა მიენიჭოს. თუ გავითვალისწინებთ იმას, რომ ამავე ტაეპში ვით ზმნისართთან პირველ შემთხვევაში ვნებითის ფორმაა ზმნისა, რომელსაც შესაძლებლობის მნიშვნელობა აქვს (ვით ითქმის), სრულებით ბუნებრივია მეორე შემთხვევაშიც ასეთივე კონსტრუქცია ყოფილიყო (ვით გამბობის), რაც ასახულია კიდევაც ხელნაწერებში. ვიღებთ სავსებით ბუნებრივად გამართულ ტაეპს — „მაგრა ვით ითქმის, ვით გახდა, ვით გამბობის ცნობილსა!“

ასეთი კონსტრუქციები, როგორც უფრო ზოგადი, დამახასიათებელია პოემისათვის¹⁸. (დაყოფა ჩვენია. თ. ლ.).

¹⁸ ივ. გიგინეიშვილი, გამოკვლევები „ვეფხისტყაოსნის“ ენის და ტექსტის კრიტიკის საკითხების შესახებ, თბ., 1975, გვ. 276.

მართლაც, ვნებიტის ფორმატა დიდ უმრავლესობას აქვს უნარი უფრო ზოგადი ვითარების გამოხატვისა. ეს უნარი ვნებიტის ფორმატაგან ყველაზე ნათლად უჩანთ ე-პრეფიქსიან ვნებიტებს, რომლებიც, ამას გარდა, ხასიათდებიან დიდი სემანტიკური შესაძლებლობით. ვნებიტის ე-პრეფიქსიან ფორმატა ეს შესაძლებლობანი ოსტატურად არის გამოყენებული „ვეფხისტყაოსნის“ ავტორის მიერ. ამ ოსტატობას ნათლად წარმოაჩენს ე-პრეფიქსიანი ვნებიტების სტილური ფუნქციით, კერძოდ, გარდაქცევითობის, მიჩნევითობისა თუ შესაძლებლობის ნიუანსებით გამოყენება.
